

לקראת שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

שנה ח / גליון שז
ערש"ק פרשת ויקהל ה'תשע"א

מלאכת המשכן כציווי לישראל

עסק בצ"צ מעלה את האדם או מורידו

גדר דין בדיקת העזרה בשבת

הדרך הנכונה להתעסק בפרנסתו

כז

לקראת שבת

שהצליח בה, ובתרומת פרנסתו לצדקה אשר מסר לכ"ק אדמו"ר הזקן הוציא כ"ק אדמו"ר הזקן להוצאות מלמדים במקומות ההם.

אחרי חג הפסח, קרא הוד כ"ק אדמו"ר הזקן בשם כמה אנשים ושלחם לפלך סמאלענסק בעיירות וכפרים על פי הוראתו של החסיד ר' יוחנן זאב,

וכשעברו רק כשלוש שנים נוסדו שם קהילות ויהודי פולין התחילו לסחור את מדינת רוסיא ועשרות משפחות התיישבו שם וירביצו תורה.

זאת אומרת, שהעיקר הוא עבודת הבירורים ולהאיר מחשכי הארץ באור תורה ועבודה, וההילוכים והנסיעות בעניני עסק ומסחר וקנין אינם אלא טפל בלבד.

(אג"ק ח"ו עמ' רמח-רנ)

מופלא ובקי בכמה מסכתות בעל פה עם פירש"י ותוספות, בעל דעה רחבה בידיעת תורת החסידות, והעולה על כולנה, בעל עבודה ובעל מדות טובות, ועסקו - רוכל בכפרים ובחצרות האדונים בעלי האחוזה ומתפרנס בריווח והיה מפריש סכומים הגונים לצדקה.

פעם, אמר לו הוד כ"ק אדמו"ר הזקן שיעשה מהלכו בדבר מסחרו מעבר לגבול במדינת רוסיא בפלך סמאלענסק.

כל יהודי פולין ידעו שמדינת רוסיא בכלל היא מדינה גסה ופלך סמאלענסק בפרט הינו רובו גויים ורק משפחות אחדות של יהודים גרות שם וגם הם התגשמו כל כך עד שאי אפשר להכירם, כי במלבושיהם וארחות חייהם היו כאזרחי הארץ ההיא.

ויבך במור נפשו על העבר שהיה במסיבת בורים ועמי הארץ

החסיד ר' יוחנן-זאב עשה כדברי הוד כ"ק אדמו"ר הזקן, אבל הילוכו זה העציבו ביותר, כי תמורת זה שכשהיה עובר בכפרים שבסביבות וויטעבסק והאראדאק היה מוצא הרבה בתי ישראל בכפרים ובמלונות שעל פרשת דרכים והיה מתאכסן אצלם ועוסק בתורה, ולפעמים היה פוגש גם בבן תורה וגם בבני גילו החסידים, ועל הרוב היה חוזר לשבת קודש לביתו או היה שובת באחת העיירות במסיבת בני גילו החסידים, ואילו בהילוכו זה הלך כחמשה חדשים וחג השבועות חגג בסמאלענסק במסיבת אנשים בורים ועמי הארץ.

וכשבא בחודש אלול אל רבנו הזקן ויביא אתו את צרור הכסף - סכום גדול - שהפריש לצדקה מאשר הרוויח בדרך הילוכו זה - פי חמש ויותר מאשר היה מרוויח בהילוכיו הקודמים - ויתמרמר מאד על מצבו ויבך במור נפשו על העבר שהיה במסיבת בורים ועמי הארץ ויתחנן על נפשו לפוטרו מעבודה קשה זו ולהתיר לו לסחור כבתחילה בחבל של יהודים.

וכשעברו רק כשלש שנים נוסדו שם קהילות, ועשרות משפחות התיישבו שם וירביצו תורה

ויענהו הוד כ"ק אדמו"ר הזקן קשות, מה' מצעדי גבר כוננו ודרכו יחפץ כתיב, השי"ת מכונן מצעדי הגבר לפי שהוא יתברך חפץ אשר דרכו - דרך ה' - יושלם, ואדם מה הוא אשר יאמר בזה הנני חפץ ובוה אינני חפץ.

אחרי חג הסוכות שוב עשה החסיד ר' יוחנן זאב את הילוכו מעבר לגבול כבתחילה, ולהיות השלג רב והקור גדול, הוכרח להתעכב בכמה מקומות כשבועיים ויותר, והיהודים שהתאכסן אצלם היו פנויים ממלאכתם וישם אל לבו לשוחח עמהם ועם בני ביתם להורות להם את דיני התורה ולעוררם על מדות טובות, וה' הצליח לו ובמשך החורף כבר היו לו כמה בעלי תשובה.

וכשבא אל הוד כ"ק אדמו"ר הזקן, בתחילת חודש ניסן, היה שמח וטוב לב מעבודתו הגדולה

בעזרה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת ויקהל, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את הקונטרס 'לקראת שבת' (גליון שז), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות עניני חידוש וביאור שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ ז"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים בשלימותם כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ופשוט שלפעמים מעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן העניינים), שם נתבארו הדברים באריכות, במתיקות ובתוספת מראי מקומות.

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונזכה לשמוע תורה חדשה, "תורה חדשה מאיתי תצא", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

מאתיים וחמישים שנה
להסתלקות מורנו הבעש"ט זיע"א

מה' מצעדי גבר כוננו

- חלק רביעי -

ול להיות השלג רב והקור גדול, הוכרח להתעכב בכמה מקומות כשבועיים ויותר, והיהודים שהתאכסן אצלם היו פנויים ממלאכתם וישם אל לבו לשוחח עמהם ועם בני ביתם להורות להם את דיני התורה ולעוררם על מדות טובות, וה' הצליח לו ובמשך החורף כבר היו לו כמה בעלי תשובה.

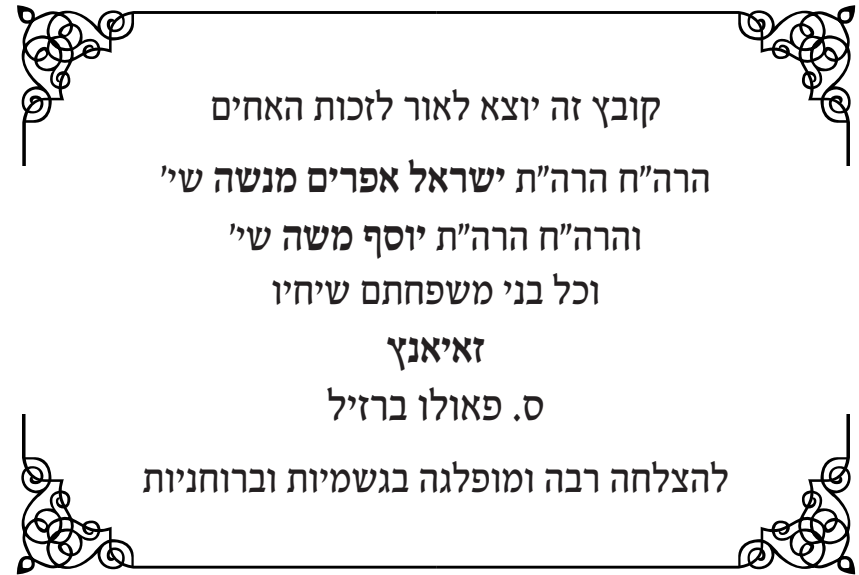
בחבל סמאלענסק חיו חיי כפר

בתחילת ימי נשיאותו של אדמו"ר הזקן זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, היה הגבול שבין פולין לרוסיה, הכפר ליליעקווינא הסמוך כחמש עשרה פרסאות לעיר רודניא. מהכפר ולפניו - מדינת פולין, ומהכפר לחוץ - בדרך המוליכה לעיר סמאלענסק - רוסיה.

בעת ההיא היה עיקר מושב היהודים במדינת פולין ומיעוטם במדינת ליטא, אבל במדינת רוסיה הפנימית - בפלך סמאלענסק - היו רק משפחות בודדות של יהודים ורובם מעמי הארץ העוסקים במלאכת הנפחות וכדומה במלאכות המתייחסות לעבודת האדמה, והיו אנשי כפר, וגם אזרחי הערים - בעת ההיא ובחבל אותה מדינה - חיו חיי כפר.

שיעשה מהלכו בדבר מסחרו בפלך סמאלענסק

אחד מחסידי הוד כ"ק אדמו"ר הזקן, ר' יוחנן זאב מעיר האראדאק, שהיה בעל צורה, למדן

צוות העריכה וההגהה:
 [ע"פ סדר הא"ב]

הרב לוי יצחק ברוק, הרב יוסף גליצנשטיין, הרב צבי הירש זלמנוב,
 הרב אברהם מן, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב שמואל רסקין

יוצא לאור על ידי
מכון אור החסידות

United States ארץ הקודש
 1469 President st. ת.ד. 2033
 Brooklyn, NY 11213 כפר חב"ד 72915
 oh@chasidus.net טלפון: 03-738-3734
 718-534-8673 הפצה: 03-960-4832

תוכן העניינים

כי בלא"ה מרובה ההפסד על השכר, וכלך מעשיית חשבון הנפש בכל יום או אפילו פעם בשבוע, ומוטב אשר תשקיע כשרונותי בפעולות טובות בהשפעה על סביבה, והקב"ה משלם מדה כנגד מדה אלא שכמה פעמים ככה.

(אג"ק ח"י אגרת ב'תתקפה)

ה. מקרא אני דורש.....

צוה ה' [את מלאכת המשכן] לי לאמר לכם:
בניית המשכן כציווי לישראל ולא למושה

יכריח מדברי רש"י שרק דיני שבת נאמרו גם למושה, אך ציווי מלאכת המשכן הייתה לבני ישראל לבד, ולא למושה. ויבאר הטעם לזה בדרך הפשט, וגם בדרך החסידות.

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ו עמ' 221 ואילך)

ט. פנינים.....

עיונים וביאורים קצרים

י. יינה של תורה.....

"רבי יוסי הוה מהרהר במילי דעלמא":
ביאור מאמר הוהר פרשתנו בעניין העסק בענייני העולם

עסק בצרכי ציבור גורם לירידה במדריגה | עשרה מאמרות הם לגבי הקב"ה "מילין
דהדיוטא" | החבריא קדישא דרבי שמעון היו למעלה מהעולם לגמרי | "אדם... לעמל
תורה נברא"

(ע"פ לקו"ש חכ"א עמ' 244 ואילך)

יד. פנינים.....

דרוש ואגדה

טו. חידושי סוגיות.....

דין בדיקת העזרה בשבת

יביא קושיות המפרשים לדחות ביאור הכס"מ במה שלא התירו שבות בבדיקת העזרה,
יסיק דהוא מגדר כבוד הבית, ולזה לא שייך כאן ההיתר ד"אין שבות במקדש", עוד יבאר
דין כבוד הבית הוא ממצות בניינו, ובדבר שהוא מבנין הבית עצמו לא נאמרו דינים הבאים
מקדושתו

(ע"פ לקו"ש חכ"א עמ' 238 ואילך, נדפס גם בספר 'הל' בית הבחירה להרמב"ם עם חידושים
וביאורים)

כ. תורת חיים.....

מכתב קודש מכ"ק אדמו"ר מלויובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע אודות שלילת העצבות
והייאוש, והגברת הביטחון החזק בהשי"ת

כג. דרכי החסידות.....

מכתב קודש מכ"ק אדמו"ר מוהרי"ץ מלויובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע אודות ההשגחה
האלקית המביאה את האדם לכל מקום בו הוא נמצא למלאת איזה כוונה - ח"ד

לקראת שבת

כג

בהנוגע למעשה בפועל ממש, אבל ביחד עם זה לדעת ברור בלבבו אשר השי"ת הוא הרופא כל בשר והוא המנהיג את עולמו כפשוטו היינו בחיי היום יומיים של כל אחד ואחת ובפרט ובפרטי פרטים ועאכו"כ בענינים עיקרים.

כנראה מכתבה לא הי' בענין הנ"ל חוות דעת רופא מומחה, אבל באם גם הי' מקרה כזה אצל מי שהוא הרי המקרים שטועים הרופאים בכגון דא רבו מלספור, ואין הדבר תלוי אלא בחוזק בטחונו של האדם ובהתקשרותו עם בורא העולם

נשמה יורדת למטה לשבעים שנה בשביל לעשות טובה אחת

בגשמיות או ברוחניות

- על ידי אורח חיים יום יום בבטחון שבמילא גורם לשמחה, וגם שמחת היכולת לפעול דבר מה בשביל הסביבה אשר גודל הזכות בזה אין לשער, וכידוע פתגם הבעל שם טוב, אשר נשמה יורדת למטה לעולם הזה למשך של 70/80 שנה בשביל לעשות טובה פעם אחת לישראל בגשמיות או ברוחניות,

ומי כמוהו כהבעש"ט שהבין גודל הירידה של הנשמה מאיגרא רמה לבירא עמיקתא בביאת נשמה לעוה"ז ובכל זה אמר כנ"ל ומסר זה לדורותיו אחריו דורי בני הגלות ההולך וגובר,

ובפרט כשהמדובר הוא באשה צעירה אשר עדיין לא נצלה כחותי' במילואם בהשפעה על סביבתה לעורר בהם את הטוב שבנפשם ולחזקו בטוב ואין טוב אלא תורה ומצוה, ולא דוקא בימי השבת וימים נוראים ובמקרים יוצאים מן הכלל אלא בדוקא ובדיוק בחיי היום יומיים אשר יש טועים לאמר שהם ימים אפורים –

ובאמת אין נצרכה כל הסברה ואריכות לבאר נקודה פשוטה כזו ומספיקה רק מחשבה אחת אשר כל אחד ואחת מבני ישראל, שהם מבני אברהם יצחק ויעקב הרי הוא חלק מהמחבר את הבורא והבריאה ע"י חייו כמו שהם, ובפרט ע"י פעולות הנ"ל וחיבור זה הוא תכלית כל הבריאה כולה.

בודאי למותר להוסיף אשר אין כוונתי בכל הנ"ל למעט ח"ו הענין דבן ובת ואיני בא אלא להראות על האמת המוחלט, שאין כל מקום לעצבות ועאכו"כ לביטוי שכותבת ליאוש אדרבה ואדרבה.

מוטב אשר תשקיע כשרונותי' בפעולות טובות בהשפעה על סביבה

בהנוגע לשאלתה אודות תחליפי הדירה והשנית והעיקרית לקחת ילד לתוך ביתם לחנכו, הרי זה תלוי בהשפעה שיהי' לזה עלי' ועל בעלה שי', ואם עי"ז יתוסף שמחה מתחזק מדת בטחונה בהשי"ת אשר ימלא משאלותם לטובה בזחו"ק, בודאי נכון הדבר.

וכמדומה שכבר כתבתי להם פעם במכתבי מיוסד על אחת השיחות של כ"ק מו"ח אדמו"ר אשר אף שמוכרח שהאדם יעשה חשבון בנפשו בכל זה מוכרח ג"כ שלא יהי' זה אלא בזמנים מיוחדים

צוה ה' [את מלאכת המשכן] לי לאמר לכם: בניית המשכן כציווי לישראל ולא למשה

יכריח מדברי רש"י שרק דיני שבת נאמרו גם למשה, אך ציווי מלאכת המשכן הייתה לבני ישראל לבד, ולא למשה. ויבאר הטעם לזה בדרך הפשט, וגם בדרך החסידות.

בריש פרשתנו: "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם, אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם. ששת ימים תעשה מלאכה, וביום השביעי יהיה לכם קודש שבת שבתון לה', כל העושה בו מלאכה יומת. לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת."

ולאחר מכן ממשיך הכתוב בדברי משה על מלאכת המשכן: "ויאמר משה אל כל עדת בני ישראל לאמר, זה הדבר אשר צוה ה' לאמר. קחו מאתכם תרומה לה'.. וכל חכם לב בכם יבואו ויעשו את כל אשר צוה ה'. את המשכן וגו'" - עד שמסיים את כל ענין מלאכת המשכן והתרומה בעבורו.

ובפירושו רש"י מעתיק התיבות "זה הדבר אשר צוה ה' לאמר" - שאמר משה כהקדמה לדבריו על מלאכת המשכן - ומפרש וז"ל: "זה הדבר אשר צוה ה' - לי, לאמר - לכם".

ונדחקו מפרשי רש"י בכוונתו (ראה רא"ם, גור אריה, שפתי חכמים, ועוד) - מה הוקשה לו בלשון הכתוב, שלכן הוצרך להוסיף תיבת "לי" ותיבת "לכם"? ובכלל: מאי קא-משמע-לן בפירושו זה?

אין כל מקום לעצבות או ליאוש

אי אפשר לאדם אחד להקיף ולהשיג את הכל וסומך על המומחה

מאשר הנני קבלת מכתבה - בלי הוראת זמן הכתיבה - וכבקשתה הנני עונה עליו מבלי לחכות על התור אפילו של מכתבים המהירים, ועל סדר מכתבה.

הנה פלא מה שמתחילה שכבה הניצוץ האחרון וכו' כי מאין לאדם ידיעות כאלו? וכנראה שכל יסודה הוא הגיל, ואין זה ראי' כלל, וכמבואר בדברי רז"ל ורואים במוחש, שנשים שגילם גדול יותר משלה יולדות בנים ובנות.

ונוסף על זה, הרי המסתכל בעולמו של הקב"ה רואה אשר מפני - בלשון הכתוב - רבו מעשיך ה', גדלו מעשיך ה', אי אפשר לאדם אחד להקיף ולהשיג את כל הענינים, וגם לא אפילו חלק חשוב מהם, וגם לא אפילו רובם של הענינים הנמצאים בהד' אמות שלו ונוגע לחייו הפרטים, ולכן נפרדו בני אדם למומחים במקצועות שונים, ואין האדם הישר מחווה דעת בהחלט אלא במקצוע שלו, ובהאחרים סומך על המומחה בזה.

טעויות הרופאים רבו מלספור, והדבר תלוי בחוזק בטהוננו של האדם

ובהנוגע לנדון דידן, הרי אף שהתורה מתחשבת עם חוות דעת רופאים ובחוות דעתם תלוי פסקים מיוחדים אשר בשולחן ערוך, ומהנהגתו של כל אחד ואחת הוא לעשות כהוראת הרופאים

ב.

ונראה לבאר, דטובא קמ"ל - כי לשון הכתוב מצד עצמו מוקשה הוא: הלשון "זה הדבר אשר צוה ה'" יש בה משמעות של שלילה, היינו שרק "זה", מלאכת המשכן, הוא "הדבר אשר צוה ה'"; ואינו מובן: האם אזהרת השבת - שכתובה לפני התיבות "זה הדבר" - אינה בכלל "הדבר אשר צוה ה'!?!..."

ובכלל קשה, למה הוצרך משה להקדים לדבריו על מלאכת המשכן ש"זה הדבר אשר צוה ה'" - הרי מיד בתחילת הפרשה, עוד לפני שהתחיל משה באזהרת השבת, נאמר "אלה הדברים אשר צוה ה'", ובפשטות נכלל בזה גם הציווי על מלאכת המשכן, הסמוכה לאזהרת השבת;

[ואדרבה: עיקר הקהלת בני ישראל היתה בשביל למסור להם את הציווי על מלאכת המשכן, ואזהרת שבת נזכרה רק בתור מאמר המוסגר - כדי לומר שמלאכת המשכן אינה דוחה שבת (כדברי רש"י בפסוק ב - "הקדים להם אזהרת שבת לציווי מלאכת המשכן, לומר שאינה דוחה את השבת").

ומעתה מסתבר, שעיקר ההקדמה "אלה הדברים אשר צוה ה'" מתייחסת לציווי מלאכת המשכן, שהיא המטרה שלשמה הקהיל משה את בני ישראל (וראה אבן עזרא, רמב"ן וחזקוני עה"פ);

למה איפוא צריך משה לחזור ולומר עוד הפעם - לאחר שהזכיר אזהרת שבת - "זה הדבר אשר צוה ה'?"

סוף דבר: הקדמה זו שהקדים משה - "זה הדבר אשר צוה ה'" - אומרת דרשני.

ג.

אך החידוש בהקדמה זו הוא בתיבה האחרונה - "זה הדבר אשר צוה ה'" לאמר: בתחילת דברי משה, לפני שהזהיר על השבת, נאמר "אלה הדברים אשר צוה ה'" - ולא נאמר "לאמר"; וזהו החידוש שמחדש כאן משה, לאחר שסיים אזהרת שבת והוא מתחיל לדבר על מלאכת המשכן, שדבר זה דוקא (הציווי על מלאכת המשכן) "צוה ה' לאמר".

והכוונה בזה מבאר רש"י בלשונו המדוייקת - "זה הדבר אשר צוה ה' לי, לאמר לכם":

אזהרת השבת היא דבר "אשר צוה ה'" לכל בני ישראל, גם למשה עצמו. כאשר צוה ה' "ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קודש שבת שבתון וגו'" - היתה הכוונה בזה להזהיר את כלל ישראל, כולל משה רבינו בכבודו ובעצמו;

אך ציווי זה על מלאכת המשכן, צוה ה' למשה לא בשביל עצמו, אלא רק בשביל "לאמר לכם" - לכלל ישראל.

ולכן, לאחר שסיים משה את אזהרת השבת שגם הוא בכללה, והוא בא לדבר עתה על מלאכת המשכן, הוא מקדים ואומר לבני ישראל: "זה הדבר", הציווי על מלאכת המשכן (בשונה מאזהרת

שמירת וכבוד המקדש הוא ממצות בניינו, דהא גם בזה נפעל בו שיהי' "בית לה'", היינו מקום של כבוד הראוי לה'.

וע"פ היסוד דלעיל, שלא הותרה מלאכה בשבת אלא בעבודת המקדש ולא בבניינה, נוכל ללמוד אף לנדו"ד גבי היתר שבות במקדש מתקנת חכמים, דמה שהתירוהו חכמים הוא רק בעבודה או מלאכה הנעשית בהמקדש, משא"כ באלו העשיות שהם מגדר בניית המקדש (שבזה שפיר נכלל כיבודו, כנ"ל), דבהו מיירי בהלכות בית הבחירה, הנה אף בדיני חכמים (ד"כ כל דתקון מעין דאורייתא תיקון" (פסחים ל, ב)) איכא להחילוק הנ"ל דדיני דאורייתא, ולא אמרו להתיר שבות מחמת קדושת המקדש בדבר שהוא הוא המחיל בעצמו קדושת המקדש וכבודו.

ונמצינו למדים עוד, דהן בתחילת הלכות ביהב"ח והן בסופם הוגדר לנו מן הרמב"ם חידוש הנ"ל, דמצות בנין הוא על הנפעל ולא על הפעולה. דהא בתחילת ההלכות הדגיש הרמב"ם הא דמחוייבים "לעשות בית לה'", דבדווקא נקט בלשון זו (ולא "לבנות בית לה'"), לומר שאין החיוב במעשה הבני', רק במה שע"ז נעשה ונוצר בית לה' (כמו שדייק בזה בצפע"נ שם). וכ"ה בסיום ההלכות, דבמה שאמרינן שליכא היתר ד"אין שבות במקדש", נתחדש לנו שכבוד הוא מדיני בנין הבית, כיון שמצות הבנין הוא בהנפעל ולא בהפעולה.

המקדש עצמה, היינו שרצוננו להביא לכאן קדושתו, והוא מקודם שחלה קדושתו, הנה בזה עדיין לא חלו הדינים הבאים מקדושתו, ומלאכה זו חולין היא, ולכך לא התירו להחיל קדושת המקדש במעשה זה של חילול שבת.

[וגם בזה הוא על דרך מה שמצינו עוד במפרשים (גליוני הש"ס (להר"י ענגל) לשבת כא, ב^ו) לענין הקושיא הנ"ל בניסא דחנוכה, דהתם הוצרכו לחנך את המקדש אחר שטימאוה; ובזה לא אמרינן "טומאה הותרה בציבור"].

ה.

יבאר דבנין המקדש עיקרו הנפעל, ועפ"ז יבאר דשמירת המקדש הוא דין בבניינו

והנה, לענין דין שמירת המקדש, כבר נתבאר במקום אחר (לקו"ש ח"ג ע' 58 ואילך. ח"ח ע' 464) שמה שהכניסו הרמב"ם בהלכות בית הבחירה דמיירי במידות הבנין וצורתו (ועד"ז הוא בש"ס, דדיני שמירת המקדש הובאו גם במס' מידות), הוא לפי ששמירת המקדש הוי מגדר מצוות הבני' דבית המקדש. והטעם לזה, ע"פ מה שהאריך בצפנת פענח (מהד"ת ג, ב. עז, א. עה"ת פרשתנו ע' קסה-קסז), דגדר חיוב בנין הבית אינו הפעולה והעשי' דהבני' עצמה, אלא המצוה בזה הוא הנפעל והתוצאה שיהי' "בית לה'" (ורק שזה נעשה ע"י פעולת הבני' עצמה), ועפ"ז מובן דאף

(10) וראה אנציקלופדי' תלמודית שבהערה 5.

של ישראל, שתתקיים המצוה בהידורה, ולא יזדקקו ל"היתר" דציבור, דזה אינו יאה במקום של חיבה.

פירוש, דאף שמגדר עבודה שבמקדש ליכא שום עיכובא בזה, אבל מחמת הידור ושלימות עדיפא הדלקה בטהרה. ומעין זה יש לבאר בנדוד, דבאם היינו אומרים שחיוב בדיקת העזרה הוא מגדר עבודה שבמקדש לבד, שוב לא מעכב כלום מה דאיכא בזה שבות, דמדיני עבודה שבמקדש "אין שבות במקדש", והוי מותר לכתחילה (כמ"ש הרמב"ם הל' קרבן פסח שם ה"ט). אמנם, כיון שהגדיר הרמב"ם ז"ל, דהוא מגדר כבוד והידור מקדש (שלכן קבעה להלכה זו בפרקין וכן"ל), אזי בדבר שהוא של כבוד אינו יאה ומהודר להיות נעשה על ידי "היתר" ד"אין שבות במקדש", ולזה קבעוהו לכל שבת להיות בלא שום "היתר" מיוחד (וכשם שבדין יראה מן המקדש אמרו ד"לא מן המקדש אתה ירא אלא ממי שצוה על יראתו" (יבמות ו, א), עד"ז הוא לענין כבודו).

ולדרך זו מיושב שפיר מה שקבע הרמב"ם לדבר זה בהלכה בפני עצמה, וגם שייכותה להלכות בית הבחירה (דיני הבית), ולא להלכות תמידין ומוספין - כיון שבהלכה זו נתחדש לנו דבר גדול בענין כבוד המקדש, דלא זו בלבד שבדקוהו בכל יום (ה"א), שהוא בעצמו הידור בכבוד הבית מה שאין מסיחים דעתם ממנו וכן"ל, אף גם זאת (ה"ב) שהבדיקה עצמה, כיון שהיתה משום כבוד והידור, לא השתמשו ע"ז בשום "היתר". ומטעם זה סיים הרמב"ם פ"ח להלכות ביהב"ח (דבכללו מיירי בדיני כבוד

המקדש, כנ"ל) בדבר זה דוקא, כי בזה הוסיף ללמדך גדר כבוד שבמקדש כמה היא, ולחדש עד היכן הדברים מגיעים - שצריך לכבדה באופן הכי נעלה, הנהגה הידור מן ההידור.

ד.

יוסיף עוד דכיון שהוא כבוד הוי דין בבנין הבית עצמו, ובזה לא חל ההיתר דשבות

עוד יש לומר בכל זה בדרך אחר, בהקדם מה שמצינו להקשות בדיני מלאכה בשבת במקדש, דלכאורה סתירה גדולה יש בזה, דמחד עבודת התמידין והמוספין (ושאר קרבנות הצבור שזמנם קבוע), הנה לא רק שהם דוחים את השבת, אלא הוא מצוה וחיוב⁷, ומאידך גיסא, בדין בנין המקדש פסקו (יבמות ו, א. רמב"ם הל' ביהב"ח פ"א ה"ב (בנוגע ליו"ט, וכ"ש שבת)), ד"אין בנין בית המקדש דוחה שבת", וכדילפינן במכילתא דריש פרשתנו⁸ מהא דהקדים משה איסור שבת לצייוי מלאכת המשכן.

אמנם על פי האמת לא יפלא, דרק לאחר שבאה לכאן קדושת מקדש שפיר חלים כל דיני קדושתו, ולענין עבודה פרטית שבמקדש (אחר שנבנה ועומד על תילו) אמרינן דנדחית שבת מפניו, דמצד קדושת הבית, חל גדר של קדושה על כל מלאכה הנעשית ביו⁹, ולא קרינא בי' "חילול שבת" (ולא אסרה תורה אלא מלאכה של חולין בשבת). אבל במקום שאנו דנים על בניית

7) ראה רמב"ם הל' ביאת המקדש פ"ד ה"ט. ובכ"מ. וראה לקוטי שיחות ח"ט ע' 238.

8) וראה גם רש"י ורמב"ן ריש פרשתנו.

9) להעיר מאיסור הבאת חולין לעזרה (ראה אנציקלופדי תלמודית כרך טו ע' חולין שנשחטו בעזרה ס"ד, וש"נ).

6) וראה לקוטי שיחות שם ע' 62 הערה 47.

השבת שנאמרה קודם לכן), "אשר צוה ה' (לי)" - הרי אין ציווי זה מיועד עבורי בעצמי, אלא כל מה שנצטוויתי בזה הוא "לאמר (לכם)", שאתם תעסקו בדבר (ולא אני).

והיינו, שבאזהרת השבת הרי גם משה עצמו בכלל, ולכן נאמר שם "אלה הדברים אשר צוה ה'" ולא נקט "לאמר", ואילו ציווי מלאכת המשכן נאמר למשה רק על מנת "לאמר לכם", שימסור אותו לבני ישראל, אבל הוא עצמו אינו בכלל הצייווי.

ובדרך זו מתבארים כמין חומר דברי רש"י לקמן (פקודי לט, לג): "שלא עשה משה שום מלאכה במשכן". ומהלשון "שום מלאכה" משמע, שלא זו בלבד שלא עסק בהמלאכה עצמה, עשיית המשכן וכליו, אלא אפילו ההבאה לנדבת המשכן - שגם היא נקראת בפרשתנו (לו, ו-ז) בשם "מלאכה" - גם בה לא השתתף (וראה בארוכה שיחת ש"פ פקודי תש"ל).

ולפום ריהטא נראה תמוה - איך יתכן שכל בני ישראל קיימו בשמחה ובהתלהבות כו' את מצות ה' על תרומת המשכן, ורק משה רבינו לא עשה בו "שום מלאכה"?

אמנם לפי הנ"ל אתי שפיר, כי משה לא היה בכלל הצייווי על המשכן - כל הצייווי שקיבל משה היה כדי "לאמר לכם", שבני ישראל ישמעו ממנו את הצייווי ויעסקו בענין זה, אך לא הוא עצמו.

ד.

ועדיין טעמא בעי - מה נשתנה הצייווי על מלאכת המשכן מכל מצוות התורה, שדוקא בצייווי זה אין משה רבינו בכללו (והוא רק צריך "לאמר לכם")?

ובדרך הפשט יש לומר: כל בני ישראל היו צריכים את ענין המשכן, בתור כפרה על חטא העגל. כי, בחטא העגל נעשה ריחוק בין הקב"ה וישראל, והמשכן בא לתקן זאת ולהחזיר את השראת השכינה בבני ישראל - "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" (וכדברי רש"י (ר"פ פקודי), שהמשכן הוא "עדות לישראל שויתר להם הקב"ה על מעשה העגל שהרי השרה שכינתו ביניהם");

אולם נשתנה משה מכל בני ישראל, שהוא לא היה כלל בשעת חטא העגל, ולא יכול אפילו למחות וכו', כיון שהיה אז בהר סיני ולא ידע מכל המתרחש, כך שלא היתה לו שום שייכות לחטא.

ולכן אצלו המשיכה השראת השכינה גם לאחר החטא - וכדברי הכתוב (תשא לג, ז): "ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה הרחק מן המחנה וקרא לו אהל מועד והיה כל מבקש ה' יצא אל אהל מועד אשר מחוץ למחנה", (וברש"י שם: "ומשה מאותו עון והלאה .. לוקח אהלו ונטהו מחוץ למחנה, אמר מנודה לרב מנודה לתלמיד .. אפילו מלאכי השרת כשהיו שואלים מקום שכינה, חבריהם אומרים להם הרי הוא באהלו של משה");

ונמצא שמה לא הוצרך להחידוש של המשכן, כיון שהשכינה היתה "באהלו של משה" עוד לפני הקמת המשכן.

ה.

ובפנימיות העניינים י"ל, שענינו של משה הוא תורה (ראה שבת פט, א), ולכן היה אסור לו לעסוק במלאכת המשכן, בדוגמת הדין ש"אין מבטלין תינוקות של בית רבן לבנין בית המקדש" (שבת קיט, ב. הל' תלמוד תורה לאדמו"ר הזקן פ"א ה"י).

ומכאן למדנו הוראה לאלה אשר מצבם הוא באופן של "תורתו אומנותו", שעליהם לדעת שענינם הוא תורה, ולכן אין מתפקידם לעסוק בעבודת הבירורים, לעשות מדברים גשמיים מקדש לקב"ה, כי ענין התורה הוא למעלה מזה.

[אין הכוונה שאין הם צריכים לעסוק בכלל בענין זה, שהרי "כל האומר אין לי אלא תורה אפילו תורה אין לו" (יבמות קט, ב) - הכוונה היא שאין הם צריכים לעסוק בכך באופן של "עסק" התופס את עיקר ורוב זמנם, אלא רק באופן של מיעוט בזמן בלבד (ראה אגרת הקודש סוף סי' ה. שיחת י"ב תמוז תשכ"ד. ובכ"מ)].

אך לאידך גיסא יש לידע, כי אפילו משה רבינו עסק ב"לאמר לכם" - הוא הורה לכל בני ישראל את הפרשיות העוסקות במלאכת המשכן. כלומר: אמנם הוא לא עסק במלאכת המשכן בפועל, אבל הוא עסק בהוראת הציווי לכל בני ישראל ("אשר צוה ה' לי לאמר לכם").

וגם מזה למדנו הוראה, שאותם "יושבי אהל" המיוחדים בכך שעיקר עסקם הוא רק בלימוד התורה, אינם פטורים מהפצת התורה לכל בני ישראל, ועל ידי שיפיעו תורה גם ליהודים אחרים - יזכו לסייעתא דשמיא בלימוד התורה שלהם עצמם.

המקדש, רק הוה הכנות שעושיין הכהנים לעבודת המקדש עצמה. ולכאורה מקומם אינו בהלכות בית הבחירה, אלא בהלכות דמיירי בעבודת המקדש בכל יום - הלכות תמידין ומוספין (ואכן, התם (רפ"ז) הביאם הרמב"ם בקיצור).

ותו, יש לדייק במה שהרמב"ם הפרידם בב' הלכות, דלכאורה ענין אחד הוא, ובהלכה הב' רק בא לתאר כיצד הוא סדר זה עצמו (ובלשונו - "כסדר הזה") ביום השבת, וא"כ לזה אינו נצרך לחלקו בהלכה חדשה, רק הי' לו לסיים ההלכה הראשונה בהא דביום השבת נשתנה בפרט אחד, מה שאין נרות בידם. וכבר מצינו בפוסקים לדייק בחלוקת ההלכות בספר הרמב"ם ובונוגע לדינא כו' (ראה לדוגמא - הל' ת"ת לאדה"ז פ"א קו"א סק"א ג, א [תתרו, א]). וברמב"ם הוצאת פרנקל (ירושלים, תשל"ה) תוקן פיסוק ההל' ברמב"ם בכ"מ - ראה הקדמת המו"ל לס' זמנים 12, ב).

ג.

יבאר דדינים אלו הוה מכבוד מקדש ולא מעבודתו, ובה לא שייך היתר שבות

ולזה יש לומר, דגדר חדש איכא כאן, ובהקדם מה שביאר הרמב"ם בריש פירקין, דדין שמירת המקדש אינו מפחד אויבים וכו', אלא הוא מחמת כבוד המקדש, ד"אינו דומה פלטרין שיש עליו שומרין לפלטרין שאין עליו שומרין". והמוזב מזה, דכל פרטי ההלכות שכתב בפרק זה הוה משום כבוד המקדש. ועפ"ז יש לומר, דאף חיוב בדיקת העזרה בכל יום הוא מדיני כבוד הבית עצמו (ולא רק מגדר הקדמה לעבודת היום), ולכך הציבו הרמב"ם בפרק זה, בהמשך לדיני שמירה דהו"ג כ"כ משום כבוד.

ומעתה (שנתבאר דגדר בדיקת העזרה משום כבוד היא) - נוכל ליישב קושייתנו בהלכה האחרונה, מה דפסק הרמב"ם גבי בדיקת העזרה בשבת, "שאינו בידם אור אלא בודקין בנרות הדלוקין שם מערב שבת". דהנה, גבי חנוכה איתא בגמרא (שבת כא, ב), דהנס הי' במה ש"טמאו כל השמנים שבהיכל כו' בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהי' מונח בחותמו של כהן גדול, ולא הי' בו אלא להדליק יום אחד נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים".

וכבר הקשו בזה המפרשים⁵ דלמ"ד "טומאה הותרה בציבור" (פסחים עז, א. וש"ג) הוי ניסא למגנא, ולא הוצרכו לנס זה שימצאו פך טהור, אחר שבעבודת ציבור שבמקדש אין הטומאה מעכבת כלל (והותר לגמרי). וביאר ע"ז בפני יהושע (שבת שם), דאף שמן הדין הי' מותר אף בשמן טמא, מ"מ בזה הראה המקום חיבתן

(4) ראה פירוש הרע"ב לתמיד שם. פירוש הרא"ש שם (תמיד כח, סע"א). ועוד.

(5) ראה בכ"ז אנציקלופד' תלמודית כרך טז ערך חנכה ע' רמד-רמה. וש"נ.

סדר הבדיקה בלילי שבת מכל לילה לילך בשתי אבוקות אור בידם.

ובכסף משנה תי', ד"שאני הכא דאפשר בנרות הדלוקים מערב שבת", היינו דבמקום שאפשר בענין אחר ולא יעבור על שבות, לא התירו אף במקדש, וכיון שבנדו"ד אפשר בלא שבות בנרות הדלוקים מערב שבת, לא התירו לטלטל נרות.

אמנם, כבר הקשו בזה המפרשים (ראה מ"מ כאן. ועוד), דזה אינו למה שפסק הרמב"ם (הל' עבודת יוה"כ פ"ש) שאם "הי' כהן גדול זקן או חולה מלבנין עששיות של ברזל באש מבערב ומטילין אותן למחר במים כדי להפיג צינתן שאין שבות במקדש", והתם אפשר בדרך אחר כמו שכתב שם הרמב"ם בעצמו - "או מערבין מים חמים במי המקוה כדי שתפיג צינתן", שאין בזה שבות. חזינן דליכא איסור שבות במקדש אף בדאפשר בלא שבות?²

ועוד ראוי' דלהרמב"ם ליכא שבות אף בדאפשר, מהא דפסק בהל' עבודת יוה"כ פ"פ (פ"א ה"ח) גבי הא דאסור לכהן גדול לישן ביוה"כ פ" - "בקש להתנמנם, פרחי לוי' מכין לפניו באצבע צרדה", דהתם ג"כ הוא איסור שבות, כמו שפסק בהל' שבת (פכ"ג ה"ה ובכסף משנה שם), והתירו לעבור על האיסור אף שודאי אפשר גם בענין אחר.

(2) יש אומרים (הובאו בשד"ח ואנציקלופדי' תלמודית שם) דהתם שאני משום דהטלת המים וכו' הוא טורח גדול, ולכך לא מקרי אפשר באופן אחר. ועוד יש לומר, דכיון שתלוי בהכנת מים רבים הדורשים כלים רבים וכו', יש חשש שמא מרוב הפרטים ישכחו הכהנים פרט א' וכו', ולפיכך הותרה שבות זו. ולכאורה דוחק הוא.

ב.

יקדים דליכא לחלק אם הוא דבר קבוע או לאו, ויוסיף להקשות בדברי הרמב"ם

לכאורה הי' אפשר לחלק ולומר, דרק במקום שהוא בדרך עראי התירו שבות אף בדאפשר בענין אחר; ובמילא דהתם לא דמי לנדו"ד, כיון שבב' ההלכות הנ"ל מיירי בדבר שאינו בדרך הרגיל, "הי' כ"ג זקן או חולה" ו"בקש להתנמנם", מיהו בנדו"ד דהוא דבר התלוי בזמן והוי דרך קבע בכל שבוע, לא רצו לקבוע תמידים כסדרן להתיר איסור שבות כל שבת, דכיון דאפשר בענין אחר, אי אפשר להיות נקבע מתחילה לעבור על שבות.

אבל אינו, דמצינו אף בדבר שהוא קבוע דהתירו שבות במקדש בדאפשר בענין אחר. והוא בדין קרבן פסח בע"פ שחל בשבת, דמפשיטין עור הבהמה על המקלות כדרך שהוא עושה בחול (ראה רמב"ם הל' ק"פ פ"א הי"ד וט"ו), אע"פ שאף בזה ודאי אפשר בענין אחר. ודוחק לומר דשאני התם דאינו בכל שנה, רק כשחל בשבת, דהא מ"מ הוא דבר התלוי בזמן וקבוע מתחילתו, היינו ששנים אלו קבעום מתחילה להתיר בהם שבות.

והנראה בזה, בהקדם עוד מה שיש להקשות בכללות ב' ההלכות הנ"ל גבי בדיקת העזרה, דהנה, בפרק זה עסקינן בדיני שמירת בית הבחירה, דזהו תוכן כל הלכות הקודמות לזה מריש הפרק, ועפ"ז ייפלא מה שהכניס לכאן הרמב"ם דינים אלו דלא שייכי כלל לשמירת

(3) וראה מעשי למלך על הרמב"ם כאן. ועוד.

החביבות כופלת

בפרשיות ויקהל פקודי ישנה תמיהה גדולה:

לאחרי שמפורט בכתובים על ציווי ה' למשה אודות בניית המשכן בפרשיות תרומה ותצווה, היה צ"ל כתוב 'ויעשו בני ישראל ככל אשר ציוה ה' את משה' וכיו"ב, ומדוע מפורט שוב בכתובים כל הפרטים דבניית המשכן?

וי"ל הביאור בזה בפשטות:

מצינו באליעזר עבד אברהם שכפלה התורה את המאורעות שארעו עמו, ופירש"י שזהו מצד ש"יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים", והיינו שדבר החביב לפני הקב"ה הרי מצד חביבותו כופלת התורה את סיפורו.

דעומק הפירוש בזה הוא דלפעמים אפי' "שיחה" שאינה כוללת הוראות ודינים "תורה", אלא רק סיפור המתאר מצב או פעולה, הנה אם חביבה היא אצל הקב"ה הרי היא נכפלת בתורה.

וי"ל שעד"ז כאן דזה שהתורה כופלת את פרטי בניית המשכן זהו מצד חביבותו לפני הקב"ה. דמכיון ע"י בניית המשכן נהייתה השראת השכינה אצל בניי, וכמ"ש "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", ובפרט שהיה בזה "עדות לישראל שויתר להם הקב"ה על מעשה העגל" (פירש"י פקודי לח, כא), הנה פרשה זו חביבה היא ביותר אצל הקב"ה.

ואף שאין הפרשה כוללת אפי' הדינים איך לבנות המשכן, כ"א תיאור בניית ועשיית בני ישראל את המשכן, הנה מצד חביבותה "יפה שיחתן", אפי' מ"תורתן", ונכפלת בתורה.

(ע"פ לקו"ש חט"ז עמ' 458 ואילך)

הטעם שרק הנשים התעסקו בטווייה

וכל אשה חכמת לב בידיה טווי ויביאו מטוה

(לה, כה)

מצינו שהנשים טוו את התכלת והארגמן וכו', למלאכת המשכן, משא"כ האנשים שרק הביאו את "התכלת והארגמן גו" אך לא הכינו אותן בעצמם למלאכת המשכן. ויש לעיין בטעם החילוק.

ויש לומר בזה: דהנה מלאכת המשכן היתה צריכה להיות "לשמה" כדפירש"י "ועשו לי מקדש - ועשו לשמי בית קדושה".

ועפ"ז י"ל דמכיון שרוב האנשים חטאו בחטא העגל לא הי' להם נאמנות שיעשו מלאכתם לשמה, ולכן לא התירו להם להתעסק בטווייה (ורק אלו שבהם בחר הקב"ה שיתעסקו במלאכת המשכן וודאי הדבר שיעשו מלאכתם לשמה).

משא"כ הנשים שלא חטאו בחטא העגל אין טעם לומר שלא יעשו מלאכתם לשמה, ולכן התירו להם להתעסק בטווייה.

(ע"פ לקו"ש חל"א עמ' 207 ואילך)

יינה של תורה

"רבי יוסי הוה מהרהר במילי דעלמא": ביאור מאמר הזוהר פרשתנו בעניין העסק בענייני העולם

עסק בצרכי ציבור גורם לירידה במדרגה | עשרה מאמרות הם לגבי הקב"ה "מילין דהדיוטא" |
החבריא קדישא דרבי שמעון היו למעלה מהעולם לגמרי | "אדם . . לעמל תורה נברא"

בזהר פרשתנו¹ מסופר שרשב"י אמר לחברייא קדישא "ואתון חברייא הא קודשא בריך הוא אשתעשעא השתא באינון מלין דקא אמריתו וכו'", ואח"כ "אדהכי המא לר' יוסי דהוה מהרהר במילי דעלמא, אמר ליה יוסי קום אשלים דיוקנך דאת חד חסר בך, קם ר' יוסי וחד די במלין דאורייתא, וקם קמיה, אסתכל ביה ר"ש א"ל ר' יוסי השתא אנת שלים קמי עתיק יומין ודיוקנך שלים". והיינו, שרבי יוסי הרהר בענייני העולם, וא"ל רשב"י שאות אחת חסירה בשמו, ואח"כ כששמח רבי יוסי בדברי תורה, א"ל רשב"י שעכשיו הוא נעשה שלם.

ולכאורה סיפור זה לגמרי אינו מובן, וממה-נפשך: מחד-גיסא, איך יכול להיות שרבי יוסי, מגדולי התנאים, ביושבו במסיבת רשב"י ושאר החברייא קדישא יהרהר ב"מילי דעלמא"; ומאידך, אם באמת הי' צריך ומותר לו להרהר בעניינים אלו - מדוע גרם זה שתחסר אות משמו?

וי"ל הביאור בזה: באופן כללי רשב"י וחבורתו עניינם הוא (כמבואר בגמ'²) "תורתם אומנותם",

(1) ריז, ב.

(2) שבת יא, א.

חידושי סוגיות

דין בדיקת העזרה בשבת

יביא קושיות המפרשים לדחות ביאור הכס"מ במה שלא התיירו שבות בבדיקת העזרה, יסיק שהוא מגדר כבוד הבית, ולזה לא שייך כאן ההיתר ד"אין שבות במקדש", עוד יבאר דדין כבוד הבית הוא ממצות בניינו, ובדבר שהוא מבנין הבית עצמו לא נאמרו דינים הבאים מקדושתו

הדלוקין שם מערב שבת.

א.

והקשו המפרשים (כסף משנה כאן. תויו"ט לתמיד פ"א מ"ג. ועוד¹), דהא קיי"ל ד"אין שבות במקדש", כמו שפסק הרמב"ם עצמו בכמה מקומות (הל' שבת פכ"א הכ"ז. הל' עבודת יוה"כ פ"ב ה"ד. הל' ק"פ פ"א ה"ט. ועוד), וא"כ הוא תימה גדולה, מה שכ' כאן שבלילי שבת לא הי' אור בידם, הא טלטול נרות בשבת אסור רק מטעם שבות, כמו שפסק כבר בהל' שבת (פכ"ה ה"י), ומ"ט הוצרכו לשנות

יביא דברי הרמב"ם דלא התיירו שבות בבדיקה, ויקשה דמצינו להתיר שבות בכה"ג

בסוף הלכות בית הבחירה (פ"ח) האריך הרמב"ם לתאר סדר שמירת המקדש, ובהמשך לזה (ה"א) כתב עוד, דבכל יום "בשחר קודם שיעלה עמוד השחר סמוך לו" היו הכהנים בודקים את העזרה ו"שתי אבוקות של אור בידם". ולאח"ז הוסיף בהלכה בפני עצמה (ה"ב): כסדר הזה עושין בכל לילה ולילה חוץ מלילי שבת שאין בידם אור, אלא בודקים בנרות

(1) וראה בזה (ובהבא לקמן) - שד"ח כללים מערכת האל"ף כלל רפג. פאת השדה שם כלל יז. אנציקלופדי' תלמודית כרך א' ערך "אין שבות במקדש". וש"נ.

התעסקות בפרנסה רק עם כח המעשה

ששת ימים תיעשה מלאכה, וביום השביעי יהי לכם קודש שבת שבתון להי (לה, ב)

יש לבאר זה ע"פ דרך החסידות:

כתיב (תהלים קכח, ב) "יגיע כפיך כי תאכל". דכשהאדם עוסק במלאכתו לפרנס עצמו ובני ביתו הרי זה צריך להיות רק ב"כפיך" - בכח המעשה, ולא להשקיע ראשו בזה, "יגיע ראשך".

וטעם הדבר הוא, כי באמת אין מזונות האדם מגיעים לו ע"י עסקו, כ"א הקב"ה הוא הזן ומפרנס את העולם כולו, והעסק אינו אלא "כלי" ו"אמצעי" שעל ידו משפיע הקב"ה פרנסתו.

וכשיכיר האדם באמת שהפרנסה מגיעה מהקב"ה, אזי יבין שגם ע"י התעסקות ויגיעה יתירה לא ירוויח יותר ממה שהקב"ה רוצה להשפיע לו, וממילא לא ישקיע ראשו במלאכתו, אלא יעסוק במלאכתו עם כח המעשה בלבד, כדי לעשות כלי בדרך הטבע להשפעת הפרנסה.

וזהו "ששת ימים תיעשה מלאכה" - ש"תיעשה" (ולא תעשה) פירושו שהמלאכה נעשית בדרך ממילא, שאין האדם משקיע את עצמו בהעסק, והמלאכה נעשית כאילו מאליו וממילא, בלי השתדלות האדם.

וכשהמלאכה נעשית באופן כזה, שמאמין ויודע שהקב"ה הוא הזן ומפרנס לכל, ואינו משקיע ראשו בזה, ה"ה כל השבוע בבחינת שבת - "א שבת'דיקע איד", וכדאי בספר החינוך (מצוה לב) שענינו של יום השבת הוא "לקבוע בנפשתינו אמונת חידוש העולם", ואצלו הרי "אמונת חידוש העולם" קבוע בנפשו כל ימי השבוע.

וכשכל השבוע הוא בבחינת שבת, אזי "ביום

השביעי יהי לכם קודש שבת שבתון" ולא שבת סתם.

(ע"פ לקו"ש ח"א עמ' 171 ואילך)

שלא ינועו ברוח

את יתדות המשכן ואת יתדות החצר ואת מיתריהם

יתדות - לתקוע ולקשור בהם סופי היריעות בארץ שלא ינועו ברוח

(לה, יח. רש"י)

יש לפרש זה בדרך הדרוש:

כאשר אדם מחנך את תלמידו לעמוד על דרך הישר והאמת, ושיעמוד איתן נגד הרוחות הרעות המנשבות בחוץ, אפשר שיחשוב המחנך שהעיקר הוא לחזק אצל התלמיד את היסודות ועיקרי הדברים, אך בדברים הנראים כטפלים אין הוא צריך להתעסק עם התלמיד, כי גם בלא זה ישאר חזק באמונתו.

אך האמת אינה כן, שאם רוצה המחנך שהתלמיד "לא ינוע ברוח" ולא יפול מה"רוחות" המנשבות בעולם, עליו "לתקוע ולקשר" ולחזק אצל התלמיד גם "סופי היריעות".

והיינו, שצריך הוא להעמיד את התלמיד באופן שכל פרט ופרט שבו, מראשו עד רגליו, יהיו שלמים וחזקים בכל הפרטים. כי באם לא יעשה כן, א"א לדעת מאיזה צד ומהיכן יפיל אותו ה"רוח". ורק כשהתלמיד שלם לגמרי "עד סופי היריעות" בתורה ומצוות, אז יוכל להיות סמוך ובטוח ש"לא ינוע ברוח", וישאר איתן וחזק באמונת ה'.

(ע"פ לקו"ש ח"ו עמ' 185 ואילך)

לקראת שבת

יג

והיינו שעסקם הוא אך ורק בתורה, ואינם מפסיקים לשום עניין או אומנות אחרת³. ואילו רבי יוסי מידה אחרת הייתה עמו, כדאיתא בגמ'⁴ ש"שלחא הוה" ("אומן לעבד עורות"⁵). כמו"כ התעסק רבי יוסי בצרכי הכלל, וכמו לדוגמא התקנות שתיקן בציפורי⁶.

ועפ"ז י"ל, שאותם "מילי דעלמא" בהם הרהר רבי יוסי, היו עניינים של צרכי ציבור⁷. ועבור זאת הפסיק באמצע שמיעת רזי-תורה - דעסק בצ"צ דוחה תלמוד תורה⁸.

ועל-כן: מצד אחד, הפסקתו מלימוד התורה הי' בהיתר גמור, אבל לאידך, אי"ז שהעסק בצ"צ אינו גורם ירידה, דיכול להיות שע"י העסק בצ"צ לטובת הרבים תהי' להעוסק ירידה מדרגתו דלפנ"ז (וכלשון חז"ל⁹ "הטל עליהן צרכי ציבור והן כלין מאליהן"¹⁰).

[וכמו שמצינו במרדכי היהודי, שכיוון שנשאר משנה למלך "בטל מדברי תורה ונכנס לשררה"¹¹, וזהו אף שהי' זה עבור כלל ישראל - שלכן ע"פ דין דוחה ת"ת, בכ"ז גרם זה אצלו ירידה - וכמו שנתבאר פעם בארוכה¹²].

האמור מיוסד על דברי אמור"ר [המקובל הנודע הרה"ק רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצוק"ל] בהערותיו על הזוהר כאנ"ש¹³: "לרבי יוסי דוקא אירע זה שהרהר במילי דעלמא . . יען ר' יוסי הוא בחינת מלכות . . הנה מלכות, אם שהיא בבחינת אצילות, בחינה האחרונה דאצילות, שמצד זה היא עוסקת ג"כ במילין דאורייתא דסודות התורה שבאצילות . . הנה מלכות היא נעשית ג"כ מקור ל[עולמות] בריאה-יצירה-עשי . . [ע"י] העשרה מאמרות הנקראים 'מילין דהדיוטא' - 'עמל שיחה'.

3) כמו שמצינו בכ"כ תנאים ואמוראים. וראה שבת שם: א"ר יוחנן . . כגון אנו מפסיקין כו' (וברש"י שם: הואיל ומפסיקין תורתנו לאומנותנו). ולהעיר מרמ"א או"ח ס"צ ס"ח (ושו"ע אדה"ז שם ס"ז). מג"א ואדה"ז שם ס"ס קו.

4) שבת מט, רע"ב.

5) רש"י שם.

6) סנהדרין יט, ב. ועוד.

7) אבל אין לומר שהיו ענייני פרנסה שלו (ופטור אז מת"ת) - כי לא מסתבר כלל שיפסיק משמיעת ד"ת מרשב"י בשביל ענין של פרנסה.

8) שהרי תורתו אומנתו מפסיק לק"ש (שו"ע ודאדה"ז) או"ח ס"ס קו) ועוסק בצ"צ לא מפסיק (שם ס"ע ס"ד). וראה לקו"ש חט"ז ע' 380 הע' 47. לקו"ש ח"כ ע' 248 הע' 40.

9) סנהדרין יז, א. פרש"י בהעלותך יא, כח. וראה תנחומא וארא ה. שמו"ר פ"ג, ב.

10) להעיר גם מוז"ג (קפו, א) שהריח "בריחא דלבושייכו" שלא קרו ק"ש, מפני שהיו עוסקים בהכנסת כלה (נתבאר בספר המאמרים תקס"ב לכ"ק אדמו"ר הזקן, סוף עמ' נו ואילך. ועוד).

11) רש"י מגילה טו, ב. פרש"י מג"א בסופה - שלכן "פירשו ממנו מקצת סנהדרין".

12) ראה לקוטי שיחות חט"ז ע' 377 ואילך.

13) לקוטי לוי יצחק הערות לס' הזוהר פרשתנו עמ' קנת, עיי"ש בארוכה.

לכן לר' יוסי דוקא, בחינת מלכות אירע זה שהרהר במילי דעלמא דבריא-ה-יצירה-עשי'.

וי"ל המילי עלמא שהרהר בהם לא היו דברים בטלים ח"ו, אלא הרהר אז בהעשרה מאמרות שבהן נברא העולם שהם מילי דעלמא, כי הרי הם מלובשים תמיד בהעולם להחיותו ולקיימו, כידוע בפירוש "לעולם ה' דברך נצב בשמים" וכמ"ש בתניא בשער היחוד והאמונה פ"ב ע"ש, באלו הדברים הרהר רבי יוסי. והוא בבחי' עמל שיחה. ואם כי הוא דבר גדול, אך אין זה בערך לגבי עמל תורה, וביחוד סודות ורזין דאורייתא, ושאמרת המארי-דרזין רבי שמעון...".

פירוש הדברים: איתא בגמ'¹⁴: "אמר רבי אלעזר: כל אדם לעמל נברא, שנאמר¹⁵ "כי אדם לעמל יולד", איני יודע אם לעמל פה נברא אם לעמל מלאכה נברא, כשהוא אומר¹⁶ "כי אכף עליו פיהו" - הוי אומר לעמל פה נברא. ועדיין איני יודע אם לעמל תורה אם לעמל שיחה, כשהוא אומר¹⁷ "לא ימוש ספר התורה הזה מפיו" - הוי אומר לעמל תורה נברא". ונתבאר בזה בארוכה במ"א¹⁸ דלכאורה מאי קס"ד אדם נברא ל"עמל מלאכה" או "עמל שיחה". ונקודת הדברים ש"עמל מלאכה" פירושו העסק בענייני העולם לש"ש, ו"עמל שיחה" הוא עניין התפילה לקשר ולייחד את העולם ומלואו "שהכל נהי' בדברו" לקב"ה. ומעל כל זה הוא "עמל תורה" שהוא למעלה מעלה משייכות לעולם. ונתבאר שעמל מלאכה ועמל שיחה הם דרגות כדי לזכות ולבוא למעלה דעמל תורה, עיי"ש.

והיינו ש"עמל שיחה" הוא דבר גדול במאוד, ועל ידי העסק בו זוכים לגרום ל"שיחה" כביכול למעלה, שהקב"ה "אומר" ובורא את הכל (כמבואר בתניא שהתהוות העולם היא בכל רגע מחדש, ע"י דבר הוי' החוזר ונאמר בכל עת ובכל רגע). ורק ש"אמירה" זו דבריא העולם נקראת לגבי ית' בשם "מילי דהדיוטא"¹⁹, דהוא מרום ומתנשא רוממות אין קץ מבריא העולם.

וזהו הפירוש בעבודת ה' ד"רבי יוסי הוה מהרהר במילי דעלמא": רבי יוסי (שהי' עסקו כנ"ל בענייני העולם לשם-שמים) הי' עוסק ב"עבודת הבריורים", ע"י העבודה ד"כל מעשיך יהיו לשם שמים"²⁰ ו"בכל דרכיך דעהו"²¹ (בירור וזיכוך ענייני הרשות של האדם - "מילי דעלמא"), שע"י עבודה זו פעל שיהי' גם למעלה כביכול העניין ד"שיחה" - קיום העולם.

14 סנהדרין צט, ב.

15 איוב ה, ז.

16 משלי טז, כו.

17 יהושע א, ח.

18 לקו"ש חלק ט"ו ע' 94 ואילך, וש"נ.

19 זח"ג קמט, ב. לקוטי תורה (לכ"ק אדמו"ר הזקן) פ' אחרי כה, ד. ועוד.

20 אבות פ"ב מי"ב, וראה הע' הבאה.

21 משלי ג, ו. וראה רמב"ם הל' דעות פ"ג ה"ג. וראה בעניין זה בארוכה בלקוטי שיחות ח"ג ע' 907, 932. ובחלק י' שיחת וישלח-יט"כ.

ועכ"ז אין זה במדרגת ומעלת "עמל תורה" (ובפרט - סודות ורזי התורה), אף שע"י "עמל שיחה" פועלים את קיום העולם²²; כיון שע"י העסק ב"עמל תורה" ממשיכים בעולם אור גבוה ונעלה כ"כ שלמעלה מעלה מן העולם. וזה הי' החיסרון שנפעל בר' יוסי שהרהר ב"מילי דעלמא" דהוה ירידה לגבי דרגת "עמל תורה".

אבל בעומק יותר עדיין אינו מובן: איזו טענה יכולה להיות כלפי רבי יוסי בהא דהרהר במילי דעלמא, דהרי מדרגתו ועניינו דרבי יוסי הי' לפעול בעולם, "עמל שיחה", וזו הייתה שליחות נשמתו בעולם - וכיצד אפשר שע"י שהרהר ב"מילי דעלמא" נעשה חיסרון ב"שמו" שלו (דמזאת אשר נעשה חיסרון בשמו, משמע שזה חיסרון בעבודה שלו)?

וכהמעשה הידוע מהרה"ק ר' זושא מאניפולי, שאמר שלא יתבעו ממנו מדוע לא עמד בדרגתם של הצדיקים הגדולים, אלא למה לא הי' זושא. וכאן כיו"ב, מה חסר בעניינו של ר' יוסי בזה שמילא את כוונת ירידת נשמתו ועסק במילי דעלמא!?

הביאור בזה: רבי יוסי מצד עצמו, ע"פ עבודתו ושליחותו הקשורה בשורש נשמתו - לא זו בלבד שהרהר במילי דעלמא לא הי' חיסרון, אלא אדרבא, הי' בזה מעלה עצומה - דוהי עבודתו, ואותו מילא בשלימות.

אלא מאי, בר' יוסי יש עוד עניין, והוא מה שהוא חד מבני חברייא קדישא דרשב"י. וחברייא קדישא דרשב"י, ש"תורתו אומנותו" היו כולם בדרגא כזו שלמעלה מהעולם ("עמל תורה"). וזאת אשר אמר רשב"י שנחסרה אות משמו, דבשעה זו שיושב בין בני חבורה דרשב"י, ויחד עם כולם נמצאים למעלה מן העולם - הי' זה הזמן ושעת הכושר לר' יוסי להתעלות גם הוא לדרגא זו, ועי"ז יש ביכולתו להשלים גם את מה שחיסר וירד ממדרגתו (כנ"ל) ע"י התעסקותו ב"עמל שיחה" ובצרכי ציבור²³.

ובאמת, כאשר "קם רבי יוסי וחדי במלין דאורייתא" יחד עם שאר בני חברייא, אמר לו רשב"י "אנת שלים. . . ודיוקנך שלים" די"ל בדרך אפשר, ד"שלימות" זו היא גם על העבר - שעלה ונתעלה והשלים את מה שחיסר לפני"ז.

22 ויתירה מזו: כוונת ירידת הנשמה למטה היא (לא לתקן עצמה, אלא) לתקן הגוף ונפש הבהמית וחלקו בעולם (תניא פל"ז), וע"י עבודה זו דעבודת הבריורים, נשלמת הכוונה האלוקית של בריאת העולם כולו - "להיות לו ית' דירה בתחתונים". וראה בארוכה בלקו"ש חט"ו שם ובהנס' בהע' 35 שם.

23 הערת המערכת: כאן קיצרנו במקום שאמרו להאריך. וראה בפנים השיחה ביאור העניין באריכות בטוב טעם ודעת ובמתק שפתיים.